

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA MILLIY QADRIYATLARNI SINGDIRISHDA RAQAMLI HIKOYALAR VA XALQ OG'ZAKI IJODI INTEGRATSIYASI

Abdullayeva Surayyo Babojonovna

Osiyo xalqaro universiteti

Pedagogika nazariyasi kafedrası

phdsurayyo@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23481876>

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim o'quvchilariga milliy qadriyatlarni singdirishda raqamli hikoyalar va xalq og'zaki ijodi namunalarini integratsiyalashning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Ertaklar, maqollar, matallar, rivoyatlar va xalq hikoyalarini raqamli formatda taqdim etish orqali o'quvchilarda milliy merosga hurmat, ma'naviy-axloqiy fazilatlar, mustaqil fikrlash va ijodiy faollikni rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, xalq og'zaki ijodi namunalarini tanlash, ularni raqamli hikoyalarga aylantirish, interfaol topshiriqlar bilan boyitish va o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini baholashga doir metodik yondashuvlar taklif etilgan.*

***Kalit so'zlar:** boshlang'ich ta'lim, milliy qadriyatlar, raqamli hikoyalar, xalq og'zaki ijodi, xalq ertaklari, maqollar, milliy meros, ma'naviy-axloqiy tarbiya, "Tarbiya" fani, interfaol ta'lim.*

***Abstract:** This article explores the pedagogical potential of integrating digital storytelling with examples of folklore to instill national values in primary school students. It analyzes how presenting fairy tales, proverbs, sayings, legends, and folk narratives in digital formats can foster respect for national heritage, moral and ethical values, independent thinking, and creative engagement among students. The article also proposes methodological approaches to selecting folklore materials,*

transforming them into digital stories, enriching them with interactive tasks, and assessing students' levels of learning.

Keywords: *primary education, national values, digital storytelling, folklore, folk tales, proverbs, national heritage, moral and ethical education, Tarbiya (Moral Education), interactive learning.*

KIRISH

Globallashuv va raqamli axborot muhiti kengayib borayotgan hozirgi sharoitda yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularda xalqning tarixiy xotirasi, urf-odatlar va ma'naviy merosiga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim davrida o'quvchilarning dunyoqarashi, axloqiy qarashlari va milliy o'zlik haqidagi dastlabki tasavvurlari shakllanadi. Shu sababli ta'lim jarayonida xalq og'zaki ijodi namunalaridan maqsadli foydalanish alohida ahamiyatga ega.

Xalq og'zaki ijodi xalqning ko'p asrlik tajribasi, dunyoqarashi, orzu-intilishlari va axloqiy qarashlarini o'zida mujassam etadi. Ertaklar, maqollar, matallar, rivoyatlar, topishmoqlar va dostonlarda halollik, mehnatsevarlik, mardlik, adolat, kattalarga hurmat, kichiklarga g'amxo'rlik, do'stlik va vatanparvarlik kabi qadriyatlar aks etadi. Ushbu namunalar o'quvchilarga axloqiy tushunchalarni hayotiy obrazlar, qahramonlar xatti-harakatlari va voqealar rivoji orqali anglash imkonini beradi.

An'anaviy xalq og'zaki ijodi namunalarini zamonaviy raqamli vositalar bilan uyg'unlashtirish esa tarbiyaviy mazmunni o'quvchilar uchun yanada tushunarli va qiziqarli shaklda taqdim etishga yordam berishi mumkin. Raqamli hikoyalar matn, tasvir, ovoz, animatsiya va musiqani birlashtirib, xalq ertaklari hamda rivoyatlarini ko'rgazmali va interfaol shaklda namoyish etish imkonini yaratadi.

Bunda raqamli texnologiya xalq og'zaki ijodining o'rnini egallamaydi, balki uning tarbiyaviy va ma'rifiy imkoniyatlarini kengaytiruvchi vosita sifatida namoyon

bo'ladi. O'quvchilar hikoyani tinglash yoki tomosha qilish bilan cheklanmasdan, qahramonlarning xatti-harakatlarini tahlil qilish, maqollarning mazmunini izohlash, voqealarning muqobil yakunini yaratish va milliy qadriyatlarning kundalik hayotdagi ahamiyatini tushuntirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Maqolaning maqsadi — boshlang'ich ta'limda milliy qadriyatlarni singdirishda raqamli hikoyalar va xalq og'zaki ijodi namunalarini integratsiyalashning pedagogik imkoniyatlarini asoslash hamda ularni amaliyotga tatbiq etish metodikasini taklif qilish.

METODOLOGIYA

Maqolada pedagogik tahlil, ilmiy-nazariy manbalarni o'rganish, taqqoslash, umumlashtirish va metodik modellashtirish usullaridan foydalanildi. Taklif etilayotgan yondashuv boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari, xalq og'zaki ijodining tarbiyaviy imkoniyatlari va raqamli hikoyachilikning ko'rgazmali hamda interfaol xususiyatlariga asoslanadi.

Xalq og'zaki ijodi va raqamli hikoyalarni integratsiyalash quyidagi bosqichlarda amalga oshirilishi mumkin.

Birinchi bosqich — milliy qadriyatni aniqlash. Darsning tarbiyaviy maqsadiga muvofiq halollik, adolat, mehnatsevarlik, do'stlik, kattalarga hurmat yoki mehr-oqibat kabi qadriyatlardan biri belgilanadi.

Ikkinchi bosqich — xalq og'zaki ijodi namunasini tanlash. Tanlangan qadriyatni yoritishga xizmat qiluvchi ertak, maqol, matal yoki rivoyat tanlanadi. Namunaning mazmuni o'quvchilarning yoshiga, tushunish darajasiga va dars maqsadiga mos bo'lishi lozim.

Uchinchi bosqich — raqamli hikoya yaratish. Xalq og'zaki ijodi namunasi matn, tasvir, ovozli bayon, animatsiya yoki ketma-ket slaydlar yordamida raqamli formatga moslashtiriladi. Bunda asarning asosiy g'oyasi va tarbiyaviy mazmuni saqlanishi zarur.

To'rtinchi bosqich — interfaol muhokama. O'quvchilar hikoyadagi qahramonlar xatti-harakatlarini tahlil qiladilar, voqealarning sabab va oqibatlarini aniqlaydilar hamda asarda ifodalangan qadriyatni tushuntiradilar.

Beshinchi bosqich — ijodiy-amaliy faoliyat. O'quvchilar hikoyaga yangi yakun yaratadilar, unga mos maqol tanlaydilar, qahramonga maslahat yozadilar yoki guruh bo'lib o'z raqamli hikoyalarini tayyorlaydilar.

Oltinchi bosqich — refleksiya va baholash. O'quvchilar o'rgangan qadriyatlarini kundalik hayot bilan bog'laydilar, o'z xulosalarini ifodalaydilar va hikoya mazmunidan qanday saboq olganlarini tushuntiradilar.

NATIJALAR

Nazariy-metodik tahlil asosida xalq og'zaki ijodi va raqamli hikoyalarni integratsiyalashning bir nechta muhim pedagogik imkoniyatlari aniqlandi.

1. Milliy qadriyatlarni obrazlar orqali anglash

Xalq ertaklarida aks etgan qahramonlar, ularning xatti-harakatlari va voqealar rivoji orqali o'quvchilar milliy qadriyatlarning mazmunini aniq misollar yordamida o'rganishlari mumkin. Raqamli tasvirlar va ovoqli bayon esa hikoyaning mazmunini tushunishni yengillashtiruvchi vosita bo'lib xizmat qiladi.

Masalan, “Zumrad va Qimmat” ertagi asosida mehnatsevarlik, odoblilik, mehribonlik va dangasalikning oqibatlarini muhokama qilish mumkin. O'qituvchi o'quvchilarga qahramonlarning xatti-harakatlarini taqqoslash, ularning qarorlariga baho berish va ertakdan olinadigan saboqni tushuntirishga doir savollar beradi.

Bu jarayonda asosiy e'tibor ertak mazmunini yod olishga emas, balki undagi axloqiy g'oyani anglash va uni hayotiy vaziyatlar bilan bog'lashga qaratiladi.

2. Maqollar orqali axloqiy tushunchalarni mustahkamlash

Maqollar xalqning hayotiy tajribasi va axloqiy qarashlarini qisqa, mazmunli shaklda ifodalaydi. Ularni raqamli hikoyalar bilan bog'lash o'quvchilarga maqolning mazmunini vaziyat asosida tushunish imkonini beradi.

Masalan, “Mehnatning tagi — rohat” maqoli asosida mehnatsevarlik mavzusida qisqa raqamli hikoya yaratiladi. Hikoyada topshiriqni muntazam bajargan o'quvchi bilan vazifasini kechiktiradigan qahramonning faoliyati taqqoslanadi. O'quvchilar voqealar yakunini kuzatib, maqolning mazmunini o'z so'zlari bilan tushuntiradilar.

Shuningdek, “Yaxshilik qil, dengizga ot” maqoli asosida beg'araz yordam va mehr-oqibatni ifodalovchi vaziyat yaratilishi mumkin. Bunda o'quvchilarga yaxshilik qilishning ahamiyati va insonlar o'rtasidagi o'zaro yordamning qadri haqida savollar beriladi.

3. Xalq og'zaki ijodini interfaol raqamli muhitda o'rganish

Raqamli hikoyalar xalq og'zaki ijodi namunalarini o'quvchining faol ishtirokiga asoslangan shaklda o'rganish imkonini beradi. Hikoyaning muhim nuqtalarida to'xtash, qahramonning keyingi harakatini tanlash yoki voqea yakunini o'zgartirish kabi imkoniyatlar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi.

Buning uchun quyidagi metodlardan foydalanish taklif etiladi:

“Maqolni top” — hikoyaning mazmuniga mos maqol tanlanadi va uning mazmuni izohlanadi.

“Qahramonga baho ber” — qahramonning xatti-harakatlari milliy qadriyatlar nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi.

“Hikoyaning yangi yakuni” — o'quvchilar voqea yakunini o'zgartirib, o'z variantlarini asoslaydilar.

“Qadriyatlar xaritasi” — hikoyada aks etgan qadriyatlar aniqlanib, ularga mos hayotiy misollar keltiriladi.

“O'z raqamli ertagim” — o'quvchilar milliy qadriyatlardan birini ifodalovchi qisqa hikoya yaratadilar.

Mazkur metodlar xalq og'zaki ijodi namunalarini shunchaki o'qish yoki tinglashdan ko'ra kengroq faoliyatni qamrab oladi: o'quvchi tahlil qiladi, taqqoslaydi, xulosa chiqaradi va ijodiy mahsulot yaratadi.

4. Xalq og'zaki ijodi va raqamli hikoyalar integratsiyasining metodik modeli
Taklif etilayotgan metodik model o'zaro bog'langan to'rtta tarkibiy qismdan iborat:

Maqsadli komponent — milliy qadriyatlarga hurmatni rivojlantirish maqsadlarini belgilash.

Mazmuniy komponent — ertaklar, maqollar, matallar va rivoyatlarni tarbiyaviy maqsadga muvofiq tanlash.

Jarayonli komponent — raqamli hikoyani yaratish, namoyish etish, muhokama qilish va ijodiy topshiriqlar bilan boyitish.

Baholash komponenti — o'quvchilarning qadriyatlarni anglash darajasi, fikrlarini asoslash qobiliyati va amaliy faoliyatini kuzatish.

Mazkur model o'qituvchiga xalq og'zaki ijodi namunalarini dars maqsadi bilan bog'lash, raqamli vositalardan maqsadli foydalanish va o'quvchilarning faol ishtirokini tashkil etish imkonini beradi.

5. Amaliy mashg'ulot namunasi

Mavzu: Xalq ertaklari orqali mehnatsevarlik va mehribonlikni rivojlantirish.

Ta'lim vositasi: “Zumrad va Qimmat” ertagi asosida tayyorlangan raqamli hikoya.

Mashg'ulotning borishi:

O'qituvchi ertakning qisqa raqamli variantini namoyish etadi.

Hikoyaning muhim nuqtalarida to'xtab, qahramonlarning xatti-harakatlari haqida savollar beradi.

O'quvchilar qahramonlarning fazilatlarini aniqlab, ularni o'zaro taqqoslaydilar.

Guruhlar ertak mazmuniga mos maqol yoki hikmatli so'z tanlaydilar.

Har bir guruh ertakning tarbiyaviy mazmunini kundalik hayot bilan bog'laydigan kichik vaziyat yaratadi.

Yakunda o'quvchilar o'rgangan qadriyatlari haqida xulosa chiqaradilar.

Muhokama savollari:

Qahramonlarning qaysi xatti-harakatlari ijobiy namuna bo'la oladi?

Mehnatsevarlik inson hayotida qanday ahamiyatga ega?

Mehribonlikni kundalik hayotda qanday namoyon qilish mumkin?

Ertak mazmunini qaysi maqol bilan ifodalash mumkin?

Siz ertak qahramoniga qanday maslahat bergan bo'lardingiz?

Ushbu mashg'ulot namunasi o'quvchilarning ertak mazmunini anglash, qadriyatlarni aniqlash va o'z fikrlarini asoslash faoliyatini tashkil etishga qaratilgan.

6. O'quvchilarning rivojlanishini baholash mezonlari

Raqamli hikoyalar va xalq og'zaki ijodi integratsiyasining ta'limiy natijalarini baholashda quyidagi mezonlardan foydalanish mumkin:

Mezon	Kuzatiladigan ko'rsatkich
Mazmunni anglash	Ertak yoki maqolning asosiy g'oyasini tushuntiradi
Qadriyatni aniqlash	Hikoyada ifodalangan milliy qadriyatni belgilaydi
Tahlil qilish	Qahramonlar xatti-harakatlarini taqqoslaydi va baholaydi
Hayot bilan bog'lash	O'rgangan qadriyatga mos hayotiy misol keltiradi
Ijodiy faollik	Hikoyaning yangi yakunini yoki qisqa raqamli hikoya yaratadi

Baholashda o'quvchilarning faqat to'g'ri javoblari emas, balki o'z fikrlarini izohlash, boshqalarning fikrlarini tinglash va o'rgangan qadriyatlarni hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash qobiliyati ham e'tiborga olinishi lozim.

MUHOKAMA

Xalq og'zaki ijodi va raqamli hikoyalarni integratsiyalash milliy qadriyatlarni o'rgatishning an'anaviy va zamonaviy vositalarini o'zaro uyg'unlashtirish imkonini beradi. Xalq og'zaki ijodi tarbiyaviy mazmun, milliy obrazlar va xalq tajribasini

taqdim etsa, raqamli hikoyachilik ushbu mazmunni ko'rgazmali, ovozli va interfaol shaklda yetkazishga yordam beradi.

Biroq raqamli vositalardan foydalanishning o'zi tarbiyaviy samaradorlikni kafolatlamaydi. Hikoyaning mazmuni o'quvchilarning yoshiga mos bo'lishi, milliy merosga hurmat bilan yondashilishi va tarbiyaviy g'oya yuzaki talqin qilinmasligi kerak. O'qituvchi raqamli hikoyani namoyish etish bilan cheklanmasdan, o'quvchilarning fikrlashi, muhokamasi va amaliy faoliyatini tashkil etishi zarur.

Xalq og'zaki ijodi namunalarini raqamli formatga o'tkazishda asarning asosiy mazmuni, mualliflik yoki manba bilan bog'liq talablar hamda turli variantlar mavjudligi hisobga olinishi lozim. Xalq ertaklarining ayrim variantlari mazmunan farq qilishi mumkin. Shu sababli foydalanilgan matnning manbasini ko'rsatish va asarning tarbiyaviy mazmunini asossiz o'zgartirmaslik muhimdir.

Shuningdek, barcha ta'lim muassasalarida raqamli qurilmalar yoki barqaror internet mavjud bo'lmashligi mumkin. Bunday sharoitda oldindan tayyorlangan videolar, ovozli yozuvlar, rasmlar ketma-ketligi va bosma materiallardan foydalanish mumkin. Demak, metodika texnik imkoniyatlarga moslashuvchan bo'lishi va raqamli vositalar mavjudligiga haddan tashqari bog'lanib qolmasligi kerak.

Taklif etilgan yondashuvning samaradorligini aniqlash uchun tajriba-sinov ishlari tashkil etilishi mumkin. Bunda o'quvchilarning milliy qadriyatlar haqidagi tasavvurlari, xalq og'zaki ijodi namunalarini tahlil qilish qobiliyati va ijodiy topshiriqlarni bajarish natijalari kuzatiladi. Haqiqiy tajriba ma'lumotlari mavjud bo'lmaguncha, ushbu metodikaning samaradorligi isbotlangan natija sifatida emas, balki nazariy-metodik jihatdan asoslangan taklif sifatida baholanishi lozim.

XULOSA

Boshlang'ich ta'limda milliy qadriyatlarni singdirishda raqamli hikoyalar va xalq og'zaki ijodi namunalarini integratsiyalash istiqbolli pedagogik yo'nalish hisoblanadi. Xalq ertaklari, maqollar, matallar va rivoyatlar milliy tarbiyaning

mazmuniy asosini tashkil etsa, raqamli hikoyalar ularni zamonaviy, ko'rgazmali va interfaol shaklda taqdim etish imkonini beradi.

Maqolaning nazariy-metodik tahlili asosida quyidagi xulosalar chiqarildi:

Xalq og'zaki ijodi namunalari o'quvchilarda milliy qadriyatlarga hurmatni rivojlantirish uchun boy tarbiyaviy material hisoblanadi.

Raqamli hikoyalar xalq og'zaki ijodining mazmunini tasvir, ovoz, animatsiya va interfaol topshiriqlar orqali tushunarliroq shaklda yoritishga yordam berishi mumkin. Integratsiyalash jarayonida asarning asosiy mazmuni saqlanishi, uning tarbiyaviy g'oyasi o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos ravishda yoritilishi zarur. Muhokama, qahramonlar xatti-harakatlarini tahlil qilish va ijodiy hikoya yaratish o'quvchilarning mustaqil fikrlashi hamda qadriyatlarni hayot bilan bog'lashiga xizmat qilishi mumkin.

Metodikaning samaradorligini aniqlash uchun pedagogik kuzatuv, vaziyatli topshiriqlar va amaliy tajriba-sinov natijalariga tayanish lozim.

Shunday qilib, xalq og'zaki ijodi va raqamli hikoyachilikning maqsadli integratsiyasi boshlang'ich sinf o'quvchilarining milliy merosga qiziqishini oshirish, ma'naviy-axloqiy tushunchalarini boyitish va qadriyatlarni kundalik hayot bilan bog'lashiga ko'maklashishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637-son. — <https://lex.uz/docs/5013007>
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrda 1059-son qarori. Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida. — <https://lex.uz>
3. Musurmonova O. Ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi. — Toshkent: O'qituvchi, 1996.
4. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. — Nashr ma'lumotlari foydalanilgan nashr bo'yicha aniqlashtiriladi.

5. Jabborova O., Umarova Z. Boshlang'ich ta'limda "Tarbiya" fanini o'qitish metodikasi. — Toshkent: Zebo Print, 2022.
6. Xodjayev B. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. — Toshkent: Sano-standart, 2017.
7. Qurbonova B.Q., Madaminova S.A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining axloqiy-ma'naviy qadriyatlarini shakllantirish // Journal of IQRO. — 2025. — B. 80–84. — <https://doi.org/10.71337/inlibrary.uz.igro.68977>
8. Maxsetova Z.T. Yozma nutqni rivojlantirishda raqamli hikoyalashning pedagogik va lingvistik imkoniyatlari // Science Time Journal. — 2026. — J. 4, № 2. — B. 757–762. — <https://doi.org/10.66345/stj.v4i2.5148>
9. O'zbek xalq ertaklari, maqollari va rivoyatlari to'plamlari. — Aniq muallif, to'plovchi, nashriyot va nashr yili foydalanilgan nashr asosida ko'rsatiladi.